

INFORMAČNÝ MANAŽMENT AKADEMICKÉHO PROSTREDIA V PROCESE PRECHODU NA POZNATKOVÚ SPOLOČNOSŤ

Kvetoslava Rešetová¹

Materiálovotechnologická fakulta
Slovenskej technickej univerzity so sídlom v Trnave

Abstrakt: *Informačný manažment a manažment poznatkov má strategický význam pre rozvoj vedy, vzdelania, priemyslu a služieb. Súčasnú akademické prostredie si vyžaduje hľadanie nových metód využívania informácií a organizácie informačných štruktúr, ktoré sa premietajú do jej nových služieb a produktov.*

Kľúčová slova: *informačný manažment, znalostný manažment, akademické prostredie*

ÚVOD

Informačný manažment je subsystem manažmentu organizácie, ktorý predstavuje kontinuálny, cyklicky sa opakujúci súbor aktivít realizovaných na systéme manažérsky orientovanej štruktúry informácií. Jeho cieľom je s využitím najprogressívnejších informačných technológií zabezpečiť ostatné zložky a subsystemy manažmentu organizácie požadovaným, optimálnym množstvom relevantných, vhodne upravených, aktuálnych informácií v stanovenom čase tak, aby sa mohli formulovať jednoznačné rozhodnutia pre riadenie všetkých zložiek organizácie smerujúce k naplneniu cieľov organizácie. Súčasne musia byť formulované poznatky pre kontinuálne hodnotenie kvality činnosti a produktov organizácie i pre formuláciu stratégie manažerstva opakujúcich sa procesov organizácie [5].

Informačný manažment v akademickom prostredí

Aby bolo možné definíciu informačného manažmentu efektívne uplatniť **v akademickom prostredí** a implementovať do organizačnej štruktúry manažmentu univerzity, je potrebné ju upraviť a doplniť o nasledovné charakteristiky:

- cieľom informačného manažmentu je poskytovať požadované informácie pre prípravu a realizáciu rozhodnutí manažmentu univerzity, pre naplnenie jej strategických cieľov a hodnotenia ako celku,
- informačný manažment predstavuje najmä zjednotenie a zjednoznačenie manažérskych aktivít zložiek vrcholového manažmentu univerzity a manažmentu jej zložiek realizujúcich akademické činnosti,
- informačný manažment bude vytvárať sústavu informácií so silným prezentačným významom.

Manažment informácií sa definuje [2] ako posun od technologického poňatia k poňatiu informačnému. Manažérska práca je založená na zvládnutí informačných procesov. Informačné potreby pre rozhodovanie a riadenie nemôžu byť založené iba na informačných tokoch do a z podnikových procesov, ale sú stále častejšie založené na informáciách z okolia organizácie. Tým dochádza k vytváraniu väzieb kooperujúcich partnerov v rámci **informačných reťazcov**. Problémom manažmentu informačných procesov je vedieť, **aké** a **koľko** informácií potrebujeme, **kde** a **kedy** ich treba distribuovať. V rámci manažmentu informačných procesov dochádza k riadenej distribúcii informácií. Nestačí informácie mať a sprístupňovať ich, ale je potrebné zabezpečiť ich individuálnu riadenú distribúciu podľa informačného obsahu.

Poznatkový manažment v akademickom prostredí

Vzdelávanie predstavuje najefektívnejšiu investíciu do rozvoja ľudských zdrojov, ktorá sa zhodnocuje dvoma formami:

- inovuje a zefektívňuje proces tvorby úžitkových hodnôt (výrokov a služieb) v organizácii,
- vytvára podmienky pre vlastný rozvoj organizácie – rozvoj jej ľudí,

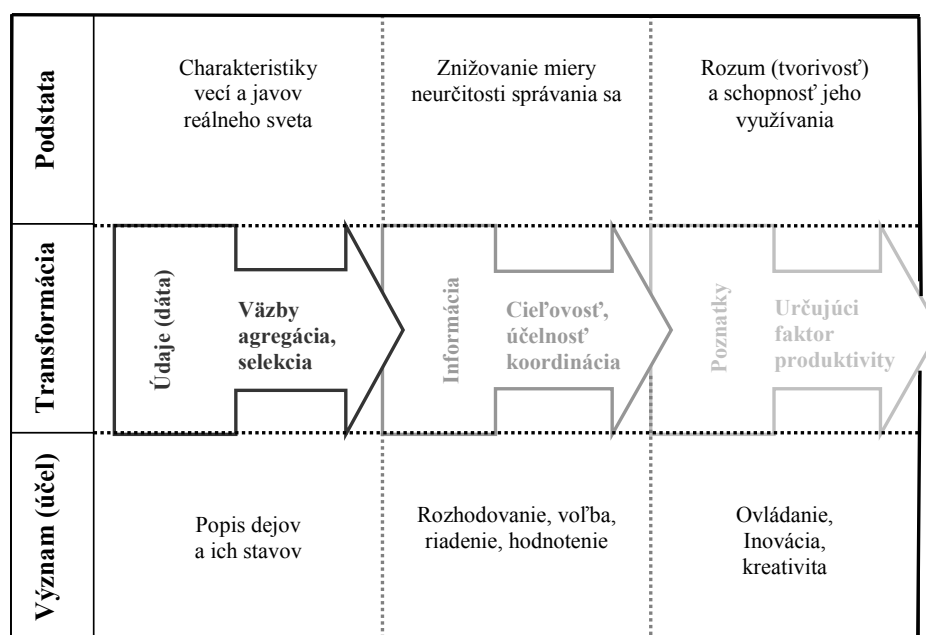
čo je základný predpoklad vzniku učiacej sa spoločnosti a akcelerácie procesu rozmnožovania poznatkov – **poznatkového potenciálu**.

Poznatok vzniká viacnásobnou transformáciou nahromadených charakteristík vecí a javov reálneho sveta v procese ich agregácie a účelného využívania (obr. 1).

Základné charakteristiky poznatkového potenciálu spoločnosti možno ohraničiť takto:

- poznatkový potenciál je najvýznamnejším faktorom rozvoja (rastu) produktivity,
- transformuje sa v duchovnej sfére,
- poznatkový potenciál sa fyzicky neopotrebuje (iba starne),
- poznatkový potenciál musí mať svojich nositeľov (ľudí),
- rozvoj poznatkového potenciálu (tvorba nových poznatkov) je výsledkom starostlivosti o ľudské zdroje,
- dáta a informácie ešte nie sú poznatkom.

Obr. 1 Schéma procesu vzniku poznatkového potenciálu

Táto sústava charakteristík poznatkového potenciálu je dobrým východiskom pre návrh štruktúry manažmentu poznatkov. Spoločnosť založená na poznatkoch potrebuje silné univerzity, ktoré poskytujú kvalitné vzdelanie založené

na aktuálnych poznatkoch výskumu. Slovenské univerzitné školstvo prechádza zásadnou reformou, aby sa stalo plnohodnotnou súčasťou formujúceho sa európskeho vzdelávacieho a výskumného priestoru.

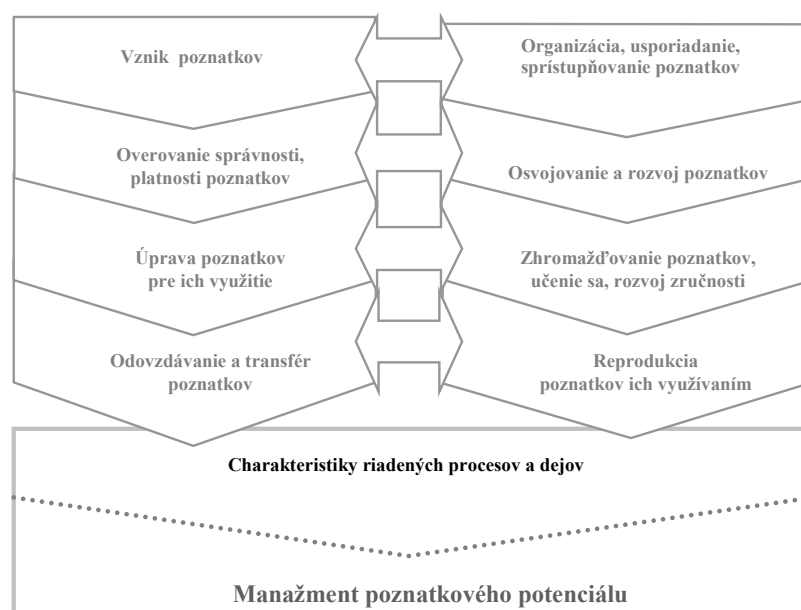
Súbor aktivít spojených so získavaním, inováciou, distribúciou a ochranou poznatkov tvorí **podstatu poznateľného manažmentu**.

Predpokladom tvorby a využívania poznateľného potenciálu je vzdelávanie – čo je základnou úlohou univerzít. K základným aktivitám manažmentu poznateľného v podmienkach akademického prostredia tvoriacich **štruktúru poznateľného potenciálu** patrí najmä:

- získavanie, triedenie, úprava, popis poznateľného,
- odovzdávanie (distribúcia) poznateľného (výučba),
- osvojovanie a využívanie poznateľného,
- inovácia a reprodukcia poznateľného,
- tvorba súboru poznateľného – poznateľného potenciálu (obr. 2).

Kvalita poznateľného potenciálu organizácie a intenzita jej rozvoja je úzko spojená s manažmentom informácií - informačným manažmentom. Účelnosť a efektívnosť poznateľného manažmentu musí byť potvrdená množstvom a kvalitou výstupov. Kvalita univerzitného vzdelávania si bude vždy vyžadovať kvalitné informačné zabezpečenie vzdelávacieho a vedeckovýskumného procesu.

Obr. 2 Model štruktúry manažmentu poznateľného potenciálu

Ak manažment poznatkov vnímame ako súčasť informačného manažmentu, ktorého funkciou je zmysluplná tvorba a využívanie informácií a organizácia informačných štruktúr, potom sa potvrdzuje, že vyústením praktickej i teoretickej zmeny paradigmy služieb akademického prostredia je nástup manažmentu poznatkov.

Orientácia vzdelávania na manažment znalostí má strategický význam, ktorého základnými komponentami sú:

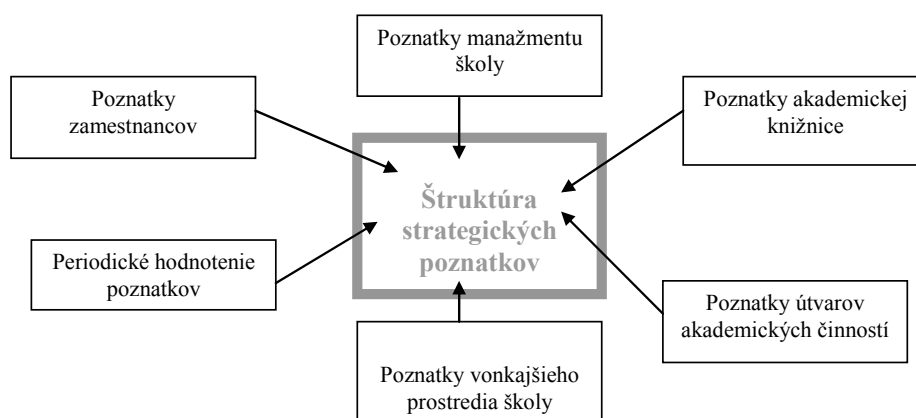
- informačné systémy a informačná a telekomunikačná infraštruktúra,
- získavanie informácií a manažment obsahov,
- zdieľanie informácií a znalostí,
- používanie informácií a znalostí [3].

V akademickom prostredí je nevyhnutné identifikovať **strategické poznatky**, ktoré sú nevyhnutné pre:

- kvalitnú prípravu absolventov na výkon ich profesie,
- formuláciu a realizáciu perspektívneho vedecko-pedagogického profilu fakulty,
- zabezpečenie vlastného rozvoja a prosperity vzdelávacej inštitúcie.

Metodickým základom by mohol byť koncept štruktúry poznatkov a informácií znázornený na obr. 3, ktorý vytvára akúsi organizáciu poznatkového prostredia.

Obr. 3 Štruktúra strategických poznatkov

Kvalitu a využiteľnosť poznatkového systému univerzity pomáha utvárať a udržiavať **informačný audit** na rozhraní informačného a poznatkového manažmentu. Napomáha efektívnemu využívaniu informácií bez ohľadu na to, či tieto informácie vznikajú v organizácii, alebo sú získané z vonkajšieho prostredia. Prispieva k dosiahnutiu jednotného cieľa, dodržiavania hodnôt a výrazu jednotnej identity organizácie. Informačný audit je v tomto zmysle chápaný ako analýza informačných tokov a výmeny informácií medzi subjektami danej organizácie s cieľom dosahovania celkového imidžu a identity spoločnosti. Má interné uplatnenie, v každom prípade však môže predstavovať súčasť východísk pre poznatkový manažment inštitúcie.

Poznatkový manažment predstavuje v podstate systematické získavanie, analýzu, syntézu a zdieľanie poznatkov, názorov na podstatu problémov a skúseností, ktoré spolu umožňujú **znižit' riziko pri rozhodovaní a konaní**. V širšom poňatí možno poznatkový manažment charakterizovať ako proces podporujúci a umožňujúci integrovaný prístup a využitie všetkých informačných aktivít a zdrojov pri všetkých fázach informačného procesu a to za súčasného využívania vedomostí a skúseností zo vzdelávacieho procesu a za využívania mimozmyslového vnímania (intuícia, kvalifikovaný odhad a pod.).

Poznatkový manažment sa často vyjadruje schémou prepojenia troch základných kruhov (obr. 4), ktorý definuje predovšetkým základné prvky manažmentu poznatkov ako:

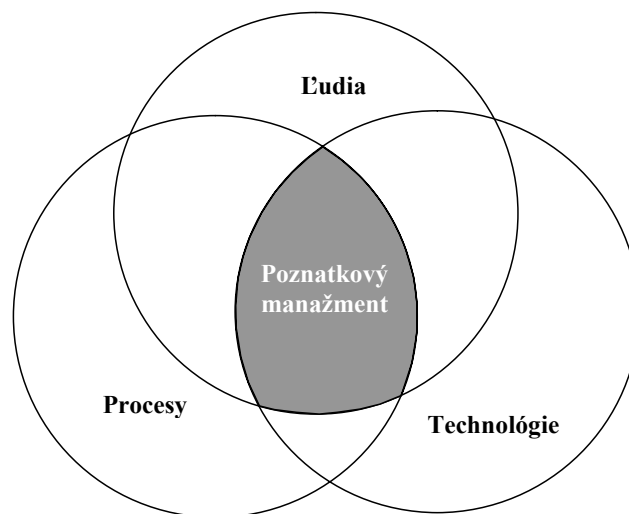
- spoľahlivá **technologická infraštruktúra**, ktorá umožní odovzdávanie poznatkov,
- spojenie ľudí, ktorí majú **poznatky** a sú ochotní ich zdieľať,
- zavedené procesy pre **zjednodušenie** distribúcie, overovania a extrakcie poznatkov

čo v podstate znamená, že tvorba poznatkového potenciálu je založené predovšetkým na kreativite ľudí, ktorá vedie k vzájomnému porovnávaniu, prepojovaniu a odovzdávaniu poznatkov, čím sa proces tvorby poznatkov stáva nekonečným.

Účelnosť a užitočnosť tvorby poznatkového potenciálu a funkcionality poznatkového manažmentu sú odvodené od stupňa využiteľnosti sprostredkovaných poznatkov pre zvýšenie objemu a kvality jej výstupov.

V súčasnom akademickom informačnom prostredí sa vyžaduje hľadať nové metódy využívania informácií a organizácie informačných štruktúr, ktoré sa premietajú do jej nových služieb a produktov.

Obr. 4 Poznatkový manažment [1]

Ukazuje sa ako reálna vízia, že napr. akademická knižnica svojou úlohou a postavením bude **spájať a integrovať poznatky a obsah informácií**. Pôjde o integrovanie mechanizmov prístupu, interakcie, informačného prieskumu, analýzy, organizovanie poznania a riešenie problémov s podrobným poznaním stereotypov informačného správania akademického prostredia [6].

Postupným prechodom spoločnosti na spoločnosť poznatkovú sa budú musieť **informačné pracoviská transformovať na poznatkové pracoviská**. Základom poskytovaných služieb znalostne orientovanej organizácie bude maximálne využitie poznatkového potenciálu všetkých zamestnancov organizácie a externých informačných zdrojov a využívanie manažmentu poznatkov. **Dáta a informácie** sú v organizácii spracovávané informačnými systémami, koncentrované do databáz a distribuované prostredníctvom informačných a komunikačných technológií za využívania informačného manažmentu. **Poznatky** – sú vytvárané človekom z informácií ich porovnávaním, overovaním, hľadaním súvislostí, netradičným

spájaním a tvorbou individuálneho know-how. Cieľom práce poznatkovo orientovanej organizácie bude poskytovať vrcholovému manažmentu vyhodnotenú informáciu vo variantných návrhoch riešenia.

ZÁVER

Integrácia obsahov informácií do poznatkov je skutočne odôvodnenou a reálnou víziou pre akademické prostredie. Informačné technológie, požiadavky používateľov na komplexné informácie vytvárajú prirodzený nátlak na zabezpečenie týchto informácií v čo najkratšom čase a na vysokom stupni efektívnosti a relevantnosti. Implementácia poznatkového manažmentu sa javí ako nová paradigma činnosti akademického prostredia v zmysle sústredenej snahy, ktorú treba použiť na riadenie týchto pracovísk. Teda nie už len sústreďovanie informácií, ale sústreďovanie poznatkov relevantných pre operácie (procesy) prebiehajúce v akademickom prostredí. Nestačí teda informácie iba získavať, ale treba vedieť s nimi pracovať podľa toho, ako si to úloha, resp. útvar vyžaduje.

Implementácia poznatkového manažmentu sa môže realizovať na rôznych stupňoch informačného procesu. V každom prípade sa očakáva, že etablovaním a zavádzaním poznatkového manažmentu do činnosti akademických pracovísk sa zvýši efektívnosť jej aktivít [7]. Vízie zmien funkcií akademických pracovísk sú charakteristické, resp. spájané so slovom integrácia - integrácia obsahov, poznatkov, orientácia na používateľa a personifikácia ako kľúč k **hodnotovým výstupom činnosti akademických procesov** [4].

Literatúra

- [1] COLLINS, Chris – PARCELL, Geoff. *Knowledge Management*. Brno: Computer Press, 2005, s. 21. ISBN80-251-0760-4
- [2] HÚJŇÁK, Petr. Od dat k informacím, od informací ke znalostem. In *Od dat ke znalostem* [online]. 1999 [cit. 2003-03-27]. Dostupné na internete: <http://petr.hujnak.cz/aktivity/hosp_novi...ky/rok1999/od_dat_k_inform_znalostem.html>
- [3] KATUŠČÁK, Dušan. *Hlavné smery a projekty informatizácie knižníc*. [online]. 2007 [cit. 2007-07-09]. Dostupné na internete <http://p3.sk/engine/userdata/download/Katuscak_Projekty.pdg>

- [4] MARCUM, James W. Visions: The Academic Library in 2012. In *D-Lib Magazine*, 2003, Vol. 9, Num.5, s. 3-4. ISSN 1082-9873
Conference (<http://www.nlc.gov.cn/culc/en/index.htm27.5.2007>)
- [5] REŠETOVÁ, Kvetoslava. *Návrh modelu informačného manažmentu akademickje knižnice*. Dizertačná práca. Bratislava: Univerzita Komenského, 2008. 121 s.
- [6] STEINEROVÁ, Jela. *Informačné správanie. Pohľady informačnej vedy*. Bratislava: Centrum VTI SR, 2005.189 s. ISBN 80-85165-90-2
- [7] WEN, Shixing. Implementing Knowledge Management in Academic Libraries: A pragmatic Approach. In *Proceedings of the 3rd China-US Library 28*.

Autor: PhDr. Kvetoslava Rešetová, PhD.
Pracvisko autora: Materiálovotechnologická fakulta STU so sídlom v Trnave, Odbor poznatkového manažmentu, Paulínska 16, 917 24 Trnava, SR
E-mail: kvetoslava.resetova@stuba.sk